

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 18.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 6. АПРИЛА 1873.

ГОДИНА III.

ПОМОЗИМО ЈЕДНОМ СРПСКОМ СИРОЧЕТУ! *)

Ономад предасмо матери земљи најдаровитијег српског глумца, вредног књижевника и ревносног апостола за напредак нашега народа. *Лаза Телечки* је отишао Богу на истину. Има случајева где смрт није највећа мука.

Ко полази са овога света у уверењу да је испунио дужност своју, тај се осмејкује на анђела смрти — јер га он прима у загрљај, у коме неће више осетити пелен земаљских уживања. Тешко ли се мучи млади отац на болној постељи, кад му се уз клонулу руку прима нејака сирочад, коју би требала та рука да чува, да рани и ода зла да брани, да му узрасту честита и ваљана. У том часу је тај терет јачи и тежи, него боља од које се умире.

И нашем Лази свалио се на самртном часу тај терет на изнурене груди. Десет година дана радио је поштенем српском вољом, свом свагом свога генија, да узорима, које нам је износио на углед, подиже у нашем народу честитост и врлину, да га опомињена сјајну прошлост, да га подсећа на јадну садашњост, да га одушеви на рад за бољу будућност.

У том раду за народ није доспео да мисли, да привреди што и себи и својима. Људи који раде срцем и душом за општу срећу, мисле на се тек кад умиру.

Наш Лаза је легао у гроб са грдном раном на срцу и са тешком бригом у души. Кад је бацио поглед у своју прошлост, био је утешен, да ће они који га преживе бити задовољни са радом му; али кад је погледао на своје сироче — нејаку ћерку своју, коју оставља без игди ичега на свету, отео му се мутан поглед у будућност свога детета. Саморано сироче, за које се немају они, којима је по срцу и крви најближе, сучим бринути, сироче коме на челу пише очев лик и у коме тиња једна искра онога жара, што је у оцу јој преплануо и сагорео — то сироче је чим му бабо очи склопи, изгубило ранитеља, — изгубило њиме све и сва на свету. —

* Молимо да „Панчевац“ „Будућност“ „Школа“ и „Обзор“ саопште овај позив.

Са погледа на будућност тога сирочета, удариле су сузе очи нашем изнуреном самртнику — он није више осетио пријатељски стисак руку, које су му хтеле да олакшају ту бригу.

Ево прилике, ево дужности свима поштовачима честитог покојника, да покажемо јесмо ли кадри *делом* да посведочимо нашу љубав према њему. Обраћамо се свим на сва милостива срца српска: *да притеку у помоћ, да придржимо двогодишње сироче, ћерку Лазе Телечкога, да јој скупимо бар толико, да могу старатељи јој подмиривати потребе живота и временом упутити је на честит и ваљан позив.*

У то име састао се у Н. Саду потписани одбор, који ће купити *прилоге сирочету Лазе Телечког.*

Ми молимо све пријатеље и познанике покојникове ван Н. Сада, да приону око тога, да се скупи сирочету што се више узмогне.

Прилози се шиљу ма коме од речених одборника, како је коме наручније, а одбор ће давати о њима јаван рачун у српским листовима и изнаћиће начин, да се скупљена свота осигура сирочету као искључива својина, која ће му бити на издржавање и васпитање.

Без много речи апелујемо на сва милостива и родољубива срца, да не пожале ни најмањи дарак на ову племениту цел. Покојник је ово од нас заслужио.

Стеван В. Поповић школ. референт, *Љуба Стефановић* трговац, *Коста Рајић* суд. бележник, *Ђока Поповић* трговац фирма браћа М. Поповић, *Арса Пајевић* деловођа нар. задруж. штампарије.

ИСТОРИСКЕ СЛИКЕ.

I.

Тако је Немања самостално изводио своје државне основе, које се у његовом духу развијаху све до државнога пада прво у Србији године 1459, затим у Босни године 1463, и најпосле у Херцеговини године 1482. Да нису прерано турски таласи наишли на младу државу, српске би земље стојале данас упоредно са најобразованијим државама. Прва пак православна, која је такође тек под Немањом утврђена

захватила је тако дубока корена у народу, да је вијори за време народног робовања не моглоше пољубити, но траје и данас као сведок, да је чврсто и трајно, што је Немања завео.

Народ једнако приповеда, како је цар — Немања похарчио седам кула гроша и дуката, зидајући по каљу калдрме и по водама Ђуприје, и градећи славне манастире, да земљу и народ подигне.

Грађење манастира врло је занимљива појава у оним бурним временима. Суров би нам изгледао век, у којем сабље и буздовани главну улогу играше, да не видимо, како је тај звекет оружја освајао места виделу тадашњег света. У горским драгама, кроз које се једва провлачи поток или речица, чарали су дух човечији светли храмови и уносили су га складном и узвишеном посматрању света.

Сва велика државна дела свршаваху се у црквама. У цркви је стари Њемања с благословом предао владу сину своме Стевану, у цркви је држао саборе, у цркви су осуђени Богомили, да буду из земље прогнани а књиге њихове спаљене, у цркви се појављивао узвишен приказ, кад је син његов свети Сава велегласно са целим народом читао символ вере и утврђивао га у православију.

Цар-Немања је подигао државу, а свети Сава је дунуо у њу душу. Тако посташе носиоци спољњег и унутарњег државног живота властела и православна јерархија, обоје пониженуши из народа и имајући на врху владоце, од којих се први после Немање венчао краљевском круном прибавивши тиме атрибуте монарха, самодржца и упоредивши се осталим монарсима европским.

Уто доба уживаше дакле политична права само један део народа: властела и више свештенство. Ти сталези беху позвани, да српску државу воде на путу напретка, они изључиво у својој власти имађаху и *jus suffragii* и *jus honorem*, како би се рекло по аналогiji римског права; они веђаху и извршиваху државне послове.

Но и остали народ, који је морао робовати, плаћати и ићи на војску непрестано се отимао, да добије веће право. Прастара равноправност није се могла заборавити и без сумње би се вратила у друштво назад, да се држава одржала била пред навалом турском.

Најскорији спомени о словенским народима казују, да се међу њима толико поштовала слобода, да им беху сасвим непознате оне гдне правне разлике међу људима, каквих налазимо код просвећених народа старог и средњег века. Међу њима не беше ни робова ни поданика. Но та појава неће бити пород њихове правне свести, него последица њиховог развика, та је појава отуда, што тада беше врло узак круг људске заједнице међу њима. Словени живеше расути у поједина племена, у којима сви чланови износише од једног праоца, те осеђаше, да су равно-

правни међу собом, но основа таквом одношају не беше правна, него само историска. Доцније се историским развикам племена образоваше општине, па жупе и у њима се веђ почеше људи делити по својем занимању, по својем начину живота и по потребама друштвеним. Кад се у таквом развикау доспело догле, да се појавила веђ тежња за државном заједницом, народ се све веђма лучио у посебне сталезе, веђ због тога што је према веђем друштву и ширем простору поницало и разних интереса.

У добу зачетка држава постаје веђ код свих Словена сталези у неједнаком положају, са различним правима у друштву, па тек у државном организму обрнуо се тај ток опет назад, равноправност се на ново враћа у народ, али сад веђ као пород правне свести, ујамчена државном заштитом и ранећи у државним члановима патриотизам, као што крв, која извире из срца рани организам човечији.

Речено је дакле, како беше распоређен унутарњи живот у српским земљама, кад једном од обласних жупана пође за руком, да над њима утврди своју владалачку моћ. Историски развика народног живота до тога ступња најбоље се даје уочити, кад се нарочито са једном страном тога унутарњег живота упознамо, а то је баштински развика или развика права на земљу.

Баштина је право властитости на земљу и припадала не само властели него и оном делу народа, који беше без политичних права, нарочито пак онима у њему, који се називају керопси; и ти имађаху своје баштине, које се од властеоских разликоваху само тиме, што не беху насељене. Но баштина је првобитно припадала племену, којему сви чланови беху међу собом равноправни. Када се племена почеше распадати у поједине породице, делила се и племенска баштина у властитост тих породица. Породичне старешине лако могаху сматрати породично добро за своје, а онај који је стојао на челу више породица или племена, која су се поцепала, називао је својом не само своју сопствену земљу, него и земљу осталих племена, која су му била подчињена. (Види „Баштине у старих Срба“ од А. А. Мајкова. Гласник св. XXIII.) Из оних породица, које се приликом раздељена племена, ма чиме уздиглоше над осталима, постаде властела, а „кадје време изгладило сваки спомен о једнакости и сроству, тада понигоше нови одношаји, којима беше основа зависност и поданство“. Тако се са власти на земљу развише властеоска права, а по аналогiji тога права развила се доцније и државна власт. Немања као владалац сматрао је себе за носиоца државне власти и за господара свих српских земаља, као што је властела сматрала себе за господара оних земаља, на којима су њени поданици насељени били. Но баштина, која се не престано и ако у много мањем простору држала у власти себара, опомињаше увек на стародавну једнакост.

Наследник дакле Немањин постаде првовенчани краљ српки. Но тиме је само с формалне стране утврђено било монархиско начело у држави, у ствари пак беху краљеви још дуго само врховне старешине, које су у пуној мери зависиле од властеле и свештенства, који с њима заједно делише власт над земљом и пугом.

Цео пук беше у поданству или краљу, или властелима или црквама, којима је морао опредељене работе чинити, данке плаћати и на војску ићи. Властела је много посла и бриге задавала династији, често је дизала буне, једног је краља сметала а другог постављала. У оно време, кад државни устав и управа беху тек у својем зачетку, нису се редовно, него тек по потреби сазивали државни сабори, у којима властела учествоваше у законодавству, но поред тога имаше она стална уплива на владу земаљску. Управа по жупама беше у рукама властеле, пониженуше тамо од старина са правом настањености и независности својим баштинама и дуго се још имало борити ново, монархиско начело, по којем су управитељи жупа само намесници краљеви, којима пониче сва власт из пуновласти краљеве. Прелаз је томе био, да су краљеви с почетка потврђивали власт тима „природним“ управљачима државних области, и тек доцније под Душаном поче овлађивати право владоца, по којем је он сам бирао и постављао особе, којима је поверавао управу у појединим областима. Споменућемо доцније, како је и то владалачко право у свези са начном, којим је држава добивала нове земље.

Много већма беху одани краљевима православна црква и свештенство. Многи им пребацују себичност и подлост, додајући још да су били проста верозаконска полиција у држави, која је народ држала у послушности према краљу, од којег је у име награде за то добивала силна добра на уживање. Не можемо ни ми предпостављати много карактера у њима. Људи, који су се учили мудрости из житија светаца, и који су најбрже поступали ако су се одликовали у послушности нису могли лако показати ни тврда уверења ни велике одважности. Ипак се у њих највише могло наћи тадашње образованости, јер су манастири били средишта књижевности, уметности и науке. Духовници су учили подмладак читању и писању било у ћелијама било у властeosким дворovima: у манастирима се налазише читаве радионице молера и преписивача, пуне књижице, лекарице и болнице; у манастирима живљаху први писци и најбољи лекари онога времена. Њихова грађевинска лепота и данас узноси душу посматрача а камо ли онда, кад су посматрачи били суровији а облици Жиче и Дечана боље сачувани. Њихова лепота сачувала се, као што неки тврде, у народном усклику: нигде нема приренике цркве патоса и Дечана, петске припрате и ресавска писаница!

Споменусмо већ напред, са чега је Немања одлучно пристао уз православну вероисповест; сви вла-

доци српски настојали су да се православно боготштовје у народу сачува и ако су често преговарали са Ватиканом, да би му желели под окриље доби. То је у осталом лако разумети кад се сетимо, да су папе онога доба дрмале готово са свима европским државама, па ипак су сви ти преговори били дипломатске природе без најмање озбилне намере у српских владалаца. Они су свим силама подржавали православље и више пута су чланови владајуће династије били врховне владике у тој цркви.

(Свршиће се.)

У ВРЛИНИ ЈЕ НАШ СПАС!

III.

Путујући по нашим крајевима наилазио сам често на села у којима живе уз Србе и Швабе. Не треба да гледаш на крој и опрему кућа, не питај ни ко станује у њима, погледај само како су те куће чисте па угледне па ћеш видети, да то нестанују Срби у њима. Наше српске куће већином су само олепљене блатом, нису закречене, изгледају вазда чађаво и прљаво. Кад уђеш у кућу видећеш често да је и изнутра прљаво и ђубревито. Не кажем да нема и у Шваба прљеза и нечистоте, али сам искусио, да у њих има бар један дан у години, а то је кад им је „слава“ или као што они кажу „кирмес“ или „кирбај“, онда се пред ту славу узбуни цело село као рој чела, чисте, рибају, крече и на дан славе сија се свака швабска кућа као кутија.

Као што су нам куће нечисте, тако се ми слабо старамо да смо сами чисти. Има унас кућа у којима обичај, да се нико целе недеље не умива, не пере; тек када буде уочи недеље, онда дај чисти се. Као што је пијанство тако је и прљез и нечистота порок, који човеку затире здравље. Нечистота је често повод многој опакој болести, тело које није чисто оспе се на скоро лишајима, шугом и крастама. Тако зване прилепчиве и кујне болести, као што је колера, бугије даве по највише по нечистима кућама. Човек који се каљуша у прљезу и нечистоти оназађује своје здравље, јер она нечист дође на му зачепи све рунице по кожи, кроз које се тело редовно испарава, те се она нечист, што но наши кажу „свали на срце“ т. ј. буде повод болести и човек вене и опада.

Да није чистота красна врлина, не би у стара времена мудри законодавци прописивали законе, како да се сваки држи чисто. У многим верама учи се као правило вере, да сваки, који исповеда ту веру нази на своју чистоту. Стари су мудри били, јер су они добро знали, да чистота снажи и крепи тело човеково, они су знали да чистота у оделу и у стану пречи да нам не шкоди влага, да нас не трују хрђави задаси и шкoдљива испарења, што се испаравају из разних трулежа. Они су увардали били, да чистота олакшава слободно испарење, да занавља ваздух, да

оживљује крв и да ведри и весели душу у човека.

Каже се обично, да је нас с тога издана у дан све то мање; што је у нас слабо порода и што наш свет много више умире него други људи.

Што је у нас мало деце томе имају много узрока, које нећемо, овде да набрајамо, али нас сатире и то што ми не одрахујемо већину деце, што се у нас роде. Наше младе матере не помишљају да и то ваља знати и разумевати како се деца негују, него негују децу своју олако од ока. Искусни лекари тврде, да многе болести од којих деца гину долазе и отуда, што матере не држе своју децу чисто. Ако је у ком добу људскога века по здравље потребно, да је човек чист, то је доиста нај потребније у њежном детињству где је тело још њежно и слабо, те отуда више подлеже разним болестима и слабије одољева бољи.

Што наш свет сарамерно више умире но други људи, то је узрок, што наши болесници не траже за времена помоћи у искуснога лекара. У нас се зове лекар кад је болник на самрти, па кад му лекар при издисању није у стању да помогне, наши прости људи веде: „Ето није му ни доктор помогао, бадава где је суђено да нема више дана, тамо нема ни лека“ Буд у нас нижи слојеви нашега народа не верују у лекарску помоћ, туд опет пуштају болесника да огрежава у нечистоти. Наши људи знају само за понуде а не мисле да би чистота била болнику најкориснија понуда.

Кад је тако јасно да је чистота врлина која унапређује здравље наше, онда је преко нужно да гајимо ту врлину. Често смо говорили и опет не можемо да не опетујемо нашу пословицу која каже: „Не стоји кућа на земљи него на жени“. Да нам куће буду чисте то стоји највише до наших домаћица, нема домаћице, која држи нешто на свој добар глас, да може својим очима гледати нечистоту по кући. Када знамо да одоте врлине зависи здравље тела нашега, онда ће добра домаћица и мати настати не само да чисто држи све што је у дому, него ће настати да сваки који живи у кући буде собом чист а наиме ће навикавати на чистоту децу своју још из малена.

Говорећи о чистоти свршили смо у једно разговор о врлинама које треба да красе свакога лично. Пре него што поведемо реч о домаћим врлинама, опетоваћемо личне врлине поименце и по реду. Врлине дакле које треба да красе и уздижу сваког појединог од нас јесу: знање са кога човек бива паметан и мудар; умереност са које је човек трезвен; срданост са које је човек снажан телом и духом; раденост са које се човеку мили посао и корисно занимање; чистота којом човек држи чисто своје тело, одело и стан свој.

ИЗ ДОМАЋЕГ ЖИВОТА.

Послови у одаји.

У одаји или соби у којој станујемо а исто тако у осталима одајама нашега дома, ваља по сваки дан или недељно да домаћица обави или да даде обавити извесне послове. Ево да наведемо најглавније од тих посала.

1. Чишћење. Собу ваља чистити сваки дан с јутра, тај се посао обавља најбоље метлом од сиреа а још боље чељивавом метлом. Ко мете или чисти собу ваља да пази, да не праши а свакако треба да отвори прозоре док мете собу. Прашну собу ваља најпре попрскати водом, али ако је много праха и ђубрета у соби, онда ваља узети наквашене пилотине, те њоме посути собу, прашина ће се упити у ту пилотину а ваздух ће остати чист. Пре чишћења ваља ишипкати на пољу засторе и ћилиме. С дугачком метлом ваља онајати и горњи део собе и дуварове, да не виси тако звана пешкир—паучина.

2. Чишћење намештаја. У нашим одајама имаде разнога намештаја. Имаде постеља, чојом или вуном постављених столица, дивана и миндерлука. Тај намештај ваља бар сваке суботе изнети на поље на ваздух, па га туде добро ишипкати, да се не улегу уљмољци и други гад. Кад се соба помете онда ваља остали намештај што је од дрвета убрисати влажном крпом и поређати свако парче на своје место.

3. Прање патоса. Сваке недеље ваља једанпут опрати патос у одајама или као што се рече обично ваља рибати собе. За тај посао узимље се ситни песак те се мокрим крпама или четкама истре патос, да буде чист а прозори се отворе да се патос исуши. За овај посао најгодније је време пред подне, они који станују у собама ваља да изиђу на поље док се соба не исуши, јер није добро кад се човек бави у соби где се опрани патос није исушио. Ако хоћеш да ти се патос брзо осуши а ти га поспи сувом пилотином и счисти ту пилотину кад мало постоји у гомилу, пилотина ће уисати сву влагу са патоса. У имућних људи патос је калајисан или боље рећи навоштен, таки патоси чисти су чим се отру мокрим крпом. Олај и восак зачепе све рупице и пукотине на патосу те не примају влаге у се. Са таквих патоса ваздух је у соби чист а патос се увек стагли ако се повремено убрише. Ти патоси воште се смесом из терпентина, воска, стеарина и сребричеа (Silberglätte) која се стопи на ватри, а маже се на патос вушеном илу ланеном крпом. Оваки патоси нису за собе по којима се много ходи, јер се смеса лепи за ћинове и за елинце од ципела.

4. Чишћење огледала, слика, прозора. Овај се посао обавља сваког месеца по једаред ако је стан сув и здрав ако је стан влажан, онда се то ради сваке недеље једанпут. Прозори се перу млаким цећем или млаком водом а изомирају се ладном водом. Потавнело стакло на прозорима опет ће бљештати.

ако се отре мокрим копривама. Ако отреш чешће у недељи дана прозоре са меком артијом (проливањом артијом или артијом од новина) то ће се прозори увек сијати. За огледала и стакла на сликама најбоља је у остругану бреду умочен труд. Ако ти је масна боја на сликама потавнела, застри их 14 дана мокром крпом и намажи их после ланеним уљем. Тако исто ваља чисто отирати врата с ноља и изнутра. Браве од месинга чисте се бредом или бречом.

Човеку је милина да станује у чистој одаји, зато не треба ни једна честита и вредна домаћица да занемари ове домаће послове по одаји. Одаја је онај део наше куће у коме највише пребивамо, па с тога ваља да се старамо, да га што боље можемо држимо чиста и угледна.

ШТАЛА ЗА КОЊЕ.

Животиња, као и човек најбоље напредује у здрављу и снази, кад је у чистом зраку (ваздуху). За то треба најпре гледати, да је у шталаи што више чиста ваздуха. То се може постићи кад је штала доста пространа и висока, и кад има отвора (руне) у своду, куда ће из штале да ветри уварен ваздух, што се ту прикупља од дисања и испаравања животињског, од трулог ђубрета и устајале мокраће. Кад би коњи дуго стојали у тесној шталаи где нема доста промаје, те се с тога накупи у њојзи топлоте и смрада, то би морали ослабити за то што не дишу чист ваздух, а кад отуд почну слабити, онда не могу слатко да једу, те ће за неко време морати да омршаве и изгубиће своју теглећу снагу. Прозорчиће, што су на своду од штале, или озго на дувару, ваља лети застри танком решетком или ретким платном, да не могу да улазе комарци у шталу мухе и које су лети коњма толико досадне. Патос од штале ваља да буде тврд, да га неби коњи ископали конитама, и направили по њему руне, што би јако отежало коњма стајање у шталаи и кварило би им ноге. Тврд патос добар је и за то, што на њему хоће и конита да отврдне, а и нечистоту неће да упија, те за то се неће лако усмрдети као кад су талне мекане. Патос ваља нагнути страг 6—8 палца, да може мокраћа да отиче. Најбоље је патос од добро истесаног камена пешчаника или од дебелих растових дасака. Ђубре коњско не сме дуго стајати у шталаи, јер се брзо загреје и почне да трули те тиме двоструко штоди коњма најпре, што прави запару у шталаи, а за тим, што квари ваздух. За то ваља ђубре свако јутро избацити из штале, и посути, суху стељу по патосу. Али није доста само чистити, шталу: треба је чешће, кад нису коњи у њојзи добро испрати чистом водом, јер вода упије сав трулеж и однесе собом. Мердевине поврх главе где се даје коњма сено није добро нагињати, као што се то чини код нас, јер тада висе сено над главом коњском, и прашина, што се тресе из њега, квари коњу очи и коњ запати лишајеве у кожи од гриве. Најбоље је исправити

мердевине да леже управо као зид, и ставити их мало даље од главе, да коњ мора пружити враг до њих, а кад се најде стајати на даље. Јасле треба утврдити за стражњи зид да се не би немиран коњ оштетио на стубове, који се обично међу испод њих. Треба да су од тврдых дасака, добро углађени, и с преда обложене тенећком од гвожђа. Најбоља су јасла од камена, јер она не упијају бале, као дрвена, те не могу се усмрдети; а лакше је и опрати таква јасла. Још ћемо приметити, да је врло пробитачно за здравље коњско посипати шталу по времену, са туцаним гипсом, јер овај изравна онај љути смрад од мокраће, који много штоди очима коњским.

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

40 О сејању коштица. Ако се коштице без икаквог приправљања сеју, то ће на тај начин мало младница бити. Коштице треба сејати с јесени на већ приправљену леју, и то у правој линији, најбоље поред притегнутог конопца, једну коштицу за другом, а немој их ни најмање земљом покрити, него их само на земљу положи, пак онда даском земљи добро приљуби; а кад с пролећа клијале буду, онда их земљом танко поспи. Видимо и сами, како под трешњом, шљивом, вишњом, бресковом и т. д. коштице саме с пролећа клијају без да су и најмање земљом покривене, и то нам је управо путоказ саме природе, да и ми овако поступамо, ја ово радим од 30 и више година, и у век добро!

Или: узми један земљани лонац, наспи на дно песка, на овај песак један ред коштица; а сад опет песка, на њега коштице и т. д. док се лонац илмладо буренце ненапуни. Овај лонац ил буренце с овим коштицама, треба преко зиме у подруму, где нема велике влаге, до пролећа чувати, и како се лепши дани с пролећа уважу, одма их ваља посејати, и земљом само с једног палца високо покрити.

Или најпосле — а овај је и најбоље: како се бресеве, трешње, шљиве итд. поједу одма коштице у шталску пиштевину метни 2 — 3 недеље у њој остави да престоје, а после одма посеј и земљом с једног палца високо претрпај. — Оне коштице које по пиштевини пливале буду, празне су зато их треба побациати. Ал' је најбоље кад се коштице с месом заједно затрпају, то је најприродније, јер им оно меко даје нужну влагу за клијање. Н. — Ћ. Р.

41 Јагода као лек. Против подагре, ревматизма, невестице итд. препоручујемо јагоду као особито средство. Овде се разумевају шумске јагоде, које се са нешто шећера, без вина, једу, кад се за лек узимају. И на зубе, веле, да имају великог уплива.

Сок од јагода употребљује се као добро средство у врућици. Овај се сок овако прави: на једну оку јагода узме се 3 литре шећера, ово се добро изме-

ша и једно по $\frac{1}{2}$ сата на ватри кува. У добро затвореном стаблу, да се овај сок дуго држати.

Лине је у доњотелесним болестима најрадије употребљавао јагоду, и вели да му у реченим болестима ни једна биљка није такве услуге учинила, као јагода.

Јагода је за цело најпријатније и најјежније средство против тврде столице, а и многи други доњотелесни невоља, и не само да јој плод лековит, него јој је и лишће, и стабло, и жила од не мале лекарске вредности. Скувано и процеђено лишће, да је врло добар теј за стомак, жуч, а особито за мокраћу.

Кад младо лишће од јагоде (шумске) абереши, и то сад с пролећа, у ладовини га осушиш, даје исто тако добар теј, као и китајски чај; и боље је него онај бојадисани преварљиви чај, који у трговину под именом „зеленог китајског“ чаја долази.

Да доста јагода у бапти добијеш мораш;

1. сваке треће или најдуже четврте године место мењати, а за то време изданке сећи и подмлађивати;

2. мораш за време цватње добро заливати, без да цвет увасиш; тим се више и крупнијих плодова добија.

„Тежак.“

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

—У Новом Саду 4. маја. Прошле недеље било је време већином кишовито час поладно час опет благо, све се више и више туже на хрђу у житу, неки мисле да ће је кише спрати, други опет веле где се хрђа једном појави, тамо нема спаса или је семе кржљаво или ће влат бити празна слама. Реница није толико страдала од мрза колико се у првих мах мислило. Ни виногради у Срему нису толико страдали колико се у први мах говорило, има их који су по долови озлебли. Веле да ће бити много воћа, особито су шљиве добро понеле. У Бачкој се опет појавила вода те су многе њиве опет у опасности да постану ритине. Вода у Дунаву јако надолazi.

Житна радња. На извањским пијацама боља је воља за радњу, брину се да година неће бити берибетна те с тога скачу цене. У Енглеској је добра воља у радњи, цене скачу; Из Француске јављају за живље потражбине, цене скачу; исто тако скачу цене у Белгији, Холанду и Немачкој. На пештанској пијаци слаба је радња. Шеница се слабо нуди те је цена јој скочила са 10—15 н. Целе недеље прометну то је до 60,000 цен. Свршетком прошле недеље биле су цене: 86 ℓ . 7 ф. 90—8 ф. 5 н., 85 ℓ . 7 ф. 80—95 н., 84 ℓ . 7 ф. 65—80 н., 83 ℓ . 7 ф. 50—65—н., 82 ℓ . 7 ф. 35—50 н., 81 ℓ . 7 ф. 25—35 н. Јака је спекулација у узаншеници за септ. октобар закључено је 150,000 цен. цене су спале услед вести о хрђи на 5 ф. 82 н. У ражи слаб промет ценом од 3 ф. 45—50 н. по 80 ℓ . Јечам је скочио са 15 нов. пиварски је: 3 ф. 45—70 н., за храну 3 ф. 20—40 н. Зоби је продато до 10,000 ц. за потрошак по 1 ф. 70—80 н. по 50 ℓ . Кукуруза јз прошло до 15,000 цен. банатски је 3 ф. 45—50 н. пештански 3 ф. 40—45 н.

Радња са свињама. По извештајима из Штајнбрука дотерано је много свиња из Србије те је радња отуд постала живља, цена је са $\frac{1}{2}$ —1 нов. пала. Цене су: Угар. и србијан. лаке сорте од 240—320 ℓ . по 30 $\frac{1}{2}$ —31 нов. од 400—500 ℓ . по 29—30 н., тешке експорт 28 $\frac{1}{2}$ —29 $\frac{1}{2}$ н. Дотерано је 12,950 ком. од којих 6230 к. само из Србије а отерано је 10,060 остало је на месту 61,280 ком.

ПОДЛИСТАК. *)

Јадна мајка. **)

(Балада.)

Рани мајка до три сина,
Три мелема туге своје,
Међу њима једна сеја,
Њу ми зове: очи моје;

Ја казва је дивна Данка, —
Поносе се њоме браћа;
А том браћом поноси се
Босна изпод турска мача.

Поносе се њоме браћа;
Јер и' сеја на бој жари, —
Поноси се њима Босна,
Јер су српски осветари.

А стара и' мајка гледа,
Њене сузе Бога моле:
Сачувај ми, боже децу,
Соколицу и соколе!

Али туре Гавран-ага,
Већ три ноћи не ма санка,
Силан плаче: де си рају!
Будан бунца: де си, Данка!

Диге чету, чета лети,
Пушка плану — ето боја!
Скочи Данка иза санка:
„Не дајте ме, браћо моја!“

Крв се лије, бој се бије,
Бежи Гавран срам га вата,
Али Данка, тужна Данка,
Нема више до два брата...

Друге ноћи туре скочи,
Чету диге, чета лети —
Цигну Данка, браћу виче:
„Ево опет Гавран клети!“

Крв се лије, бој се бије,
Бежи Гавран, срам га вата,
Али Данка, тужна Данка
Има само једног брата.

Треће ноћи туре скочи,
Чету диге, крвне свате, —
Цигну Данка, брата зове:
„Ај не дај ме драги брате!“

*) У идућем броју почињемо доносити у подлистку „Ко би то размрсио“ изворну приповетку из српског сеоског живота.

**) Из књиге „Све дојакосње песме“ Змај Јов. Јовановића I. оригиналне. У Новоме Саду у народној штампарији, стоји 80 новч.

Крв се лије, бој се бије,
Поноћ стрепи, — аој јаде!
Де си Данка, јадна т' мајка —
И трећи ти братац паде!

Грагну Гавран, цуру вата:
Сад си моја, цуро крута;
„Нисам твоја; змијо турска,
Већ сам овог ножа љута?“

Из срца јој крв појури,
Мртва паде пред крвника,
Последње јој речи биле:
„Има л' де год осветника!“

* * *

Све је пусто, ноћ је мирна,
По бојишту мајка лута,
Заплаче се по једанпут,
У смеј гротне по сто пута,

Док је нашла до три мача
Од три сина, три патника,
И четврта љута ножа —
Ђеринога вереника.

По Србији тако ода —
Де год који камен ниче,
Мач му даје, нож му пружа:
„Ево, брате, осветниче! —

Та зар ћутиш српски сине!
Зар већ нема срца жива!“
Камен ћути, ноћца стрепи —
Нико јој се не одзива...

Јован Јовановић.

Р А З Н О.

Вештице. Из једног села пишу „Реформи“ следеће: Слуга ондашњег бирташа нађен је пре неко јутро са везаним рукама и ногама у штали. Чудновато у тој ствари је то, што слуга тврди да су га две вештице ноћу везале, једна стара и једна млада, да се она млада Борча зове, и да је пре једне године удата. Сујеверна светина почне једну жену тога имена гонити тако, да је сирота принуђена била код суда заштите тражити. Суд поведе истрагу у којој слуга приповеди, да је се услед неке лупе ноћу пробудио, и осетио да неко краве музе. Он помисли да је слушкиња, и зашта је, је ли она, но кад му нико на питање неодговори теде свећу упалити, по тек треће палидрвце се упали, и он виде да са вештицама посла има. Пошто свећу упали виде да су њи две, и оне га одма вежу. Суд најозбиљније тражи те лопове, који помоћу сујевере туђе краве музу.

Кугла на плива. У чардаку што га је на бечкој изложби изложио министарство пољоградње видећеш што још ниси видео а то је, да грдна гвоздена кугла плива на површју, кугла је та тешка по центе а лежи лако кано перце на једној белој бљештећој маси, а таје маса жива из рудокопа Идрије.

Донешено је 150 центи живе у једном гвозденом казану на изложбу и ту на тој течности плива та тешка кугла кано перец оп води, јер је жива тежа од гвозђа.

Адам и Ева. У варошици Мошин купи лончарско друштво један барјак, и замоли тамошњег свештеника, да га освети и у цркву као дар прими. Али о грозно! шта се по развијању барјака угледа? ни један светац или светитељка, него наместо свега тога — Адам и Ева. Са срчбом буде барјак одбијен, јер га нехтеде парох осветити, почем је на њему један грешан пар људи насликан. Личности од уплива буду замољене, да пароха замоле да би барјак осветио и у цркву примио — ад све бадава! На то ће један од тих личности од прилике запитати лончаре, зашто су баш Адама и Еву изабрали да их на барјак насликају — на које лончари одговоре, да су по светом писму први људи од земље створени, па како и они лонце од земље праве, то су мисли да ће се тако најбоље Богу препоручити.

Усирсао. У Будиму се догодио неки дан чудан случај. У сиротињској кући, у којој сами старци станују, умре један старац. Лекар потврди да је мртав и нареди све што је нужно да се старац сахрани. Кад су старца донели у гробље и таман већ да га спусте у раку, зачу се неко куцање на поклоцу од мртвачког сандука. Гробар брже боље откује сандук а мој старац усправи се у сандуку и рече да ово тело још није за опело. Сва пратња се пренеразила од чуда, где у мал не сахранише жива човека. Да се не би купио свет на ту бруку, навалише на старца да легне опет у сандук и да га тамо однесу од куда су га и донели. Старац се једва даде намолити и тако се вратише натраг.

Јапанци на изложби. На земљишту светске изложбе купе се радознали гледаоци највише око јапанског одељења, у ком раде и довршују Јапанци своје зграде. Ту је у том вапшару од сандука, летава, клинаца и конопаца пуно занимљивих ствари, јер ма да тих ствари има и у нас, ипак су јапанске веома различите од наших. Кад Јапанци граде кућерак, ту једни подижу дрвене зидове други грађу, трећи покривају, а све то иде тихо, смотрено и по такту. Њихови су алати сасма другачији они другачије дељу, другачије покуцкују. У њих су шиндре као неке карте, а граде од неког миришљавог дрвета. Све су им граде шарене а на једној ће бити грдна риба од белог платна, која ће бити оно што у нас петао, који показује на крову одкуд ветар душе. Кроз башту око тих зграда тече поток, а на њему ће бити мост чудноватог облика.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Лаза Телечки. У прошлу недељу сахранисмо најдаровитијег српског народног глумца, вредног списатеља и одушевљеног борца за просвету и напредак нашега народа — Лазу Телечкога. Покојник је оставио своје звање у вуковарском суду и постао је глумац у нашем нар позоришту, које смо истом онда подигли. Десет година дана био је у позоришној дружини и где год је оно допрло ту је покојник са своје вештине, са свога карактера стекао неброј пријатеља. Његову вештину преуносио је и Загреб и Београд и људи који се у том послу разумевају, ценили су Телечкога као најбољег глумца у Срба и Хрвата.

Умро је од суве болести, пратња му је била свечана и проф. А. Сандић рекао је неколико лепих речи у спомен покојникове честитости. За Телечким је останула нејака ћерка без игде ишта на свету. — Покојнику вазда светао спомен у српству а на труду му захвалан народ неће допустити, да му јединче умре од глади.

Сабор. Пештанске и бечке новине јављају да ће влада да сазове наш сабор још овога лета и то Будим. Говори се да ће администратор Грујић дати оставку на своје звање а да ће опште љубљени владика Стојковић бити опет повраћен за администратора патријаршије, јер вели се, наше општине имају само у њему поверења, да ће он сабором моћи и умети уредити наше одношаје.

У Кикинди је по налогу покојног комесара Мајтењија рас-теран црквени одбор.

У Вршцу збацију учитеље што не признају именовану општину.

Барон Мајтењи није више комесар, јер су му примили оставку на звање. Ономад је одселио свој пртљак и своје коње из Н. Сада.

Берза. На бечкој берзи т. ј. месту где трговци тргују звонило је звонце цео боговетни дан а то ће рећи да је двеста и неколико спекуланата повукло шарова т. ј. банкротирало. На том пазару има голића који нису имали ни паре у џепу па су спекулацијом постали преко ноћ милионери а сад су опет про-сјаци. Ту се тргује са артијама од вредности, тако званим ак-цијама које час скоче, час падну а спекулише се на ту раз-лику у цени. На жалост је у многе трговце и имућне људе ушла та болест, да хоће да се обогате на брзу руку, без да раде и штеде. Веле да су људи који се коцкају на бечкој берзи изгубили до 200 милиона фор. Многи од њих скачу у воду, тру-ју се и убијају се.

Енглески престолонаследник посетио је Пешту и Будим где су га Маџари врло лепо дочекали, и у његову почасти гозбе и славе приредили.

Руски и немачки цар доћиће скорим у Беч, да виде светску изложбу. Прво ће доћи руски цар.

Кнез Никола помиловао је пригорске изгнанике што су у Загребу и дозволио им је да се могу вратити својим кућама.

Бечка изложба још није никако готова. Киша и хладно време, уз то разбојничко плачкање гостионичара и бирташа којим напа-дају на цепове странаца, шкоди много светској изложби. —

На пештанској берзи падају спекуланти у банкротство, исто као и у Бечу.—

ИЗ КЊИЖАРЕ.

I.

Вредни наши књижари Браћа Јовановић у Панчеву издали су о ускресу и П. списак књига, које имају на продају. Ми ћемо по томе списку да обра-тимо пажњу наших читалаца на неке одабраније књиге, које треба да има свака кућа, школа и књижница.

ПОУЧНО ЗА КУЋУ И ШКОЛУ.

Приповетке из старог и новог завета. Превео Ђ. Даничић 50 нов. (Леп избор и чист српски језик.)

Историја опште књижевности по Шеру превео Стојан Новаковић. Књига прва: исток и стари свет. 60 новч. (Важно дело за учитеље и оне, који вољу на-учно разлагање).

Немачка граматика по олендорфовој методи I. део превео С. Д. Поповић. 25 нов. (Корисна књига за практично учење немачког језика.)

Облици српског и хрватског језика VI. издање од Ђуре Даничића 70 н. (Најбоља дојакошња српска граматика.)

Српска читанка за ниже гимназије и реалке од Ст. Новаковића. 70 нов. (Са одабрана садржаја и лепа језика уведена а бароном Матењијем забрањена књига, коју би ваљало да има свака кућа).

Дуван с погледом на здраље. 30 нов. (Поучно пи-сана књига против пушења дувана).

Образи из опште историје од др. Николе Крстића 2 ф. (Поучна књига за младеж и за сваког који радо чита.)

Све о кукурузу од дра Ђорђа Радића са дрво-резима и бојадисаним сликама 70 н. (Леп и корисна књига која пристаје у руке свакоме газди.)

Оцеви и деца у XIX. веку од Легувеа. Превео М. Ђ. Милићевић 80 новч. (Препоручујемо је са из-врсна садржаја и лепа језика свима родитељима.)

Педагошке поуке за учитеље и родитеље. М. Ђ. Милићевић. 60 н. (Ваљано дело).

Школска дисциплина прев. М. Ђ. Милићевић. 40. (Препоручујемо га народним учитељима и члановима школских одбора).

Школа извештај народ. сабору поднео Ј. Бакић. 80 н. (Најопширнији извештај вредног нар. питомца а вршачког учитеља Бакића, у ком описује швајцар-ске школе.)

Планови за зграде нар. школа 1 ф. 20 н. (Има лепих планова за школе, скамије, школске вртове, пећи и проходе. Свака општина, треба да има ову књигу.)

Песталоције и његова педагошкијска радња. Из-радио М. Поповић шапчанин. 15 нов. (Из ове лепе књижнице познаће свако живот и рад најгенијалнијег педагога новијега доба).

Српска Синтакса Јована Бошковића П. 70 нов. (Признато за изврсно дело у својој струци.)

Српски рјечник истумачен немачкијем и латин-скијем ријечима од В. Карцића П. издање 8 фор. (Је-динствен у својој струци.)

Идеја народности са културно-историјског по-гледа од Др. М. Ђорђевића 40 новч. (Ваљана расправа.)

Историја цивилизације у Енглеској од Х. Т. Бекла превео Ч. Мијатовић I део 1 фор. (Научно дело.)

Кратки преглед Хармоније у свету I Срце или наука о осећању 70 нов. II део Наука о свести. На-писао М. Кујунџић 1 ф. 10 н. (Прва самостална фи-лозофиска дела у нашој књижевности).

На знање!

Молимо сваког дојакошњег претплатника, који још до сада није поновио своје претплате, нек изволи то учи-нити одмах, јер иначе обустављамо му шиљање листа.

Претплата стоји за Мај — Август 1 фор.

„ Мај — Децемб. 2 фор.

шиље се „Администрацији Гл. Народа“ у Н. Сад.

Уредништво.

НАША ПОШТА.

Г. П. Н. у Глогоњу. За вашу рекламацију платили смо 10 кр. поштарине. Шта мислите како би прошао наш лист кад би за свако писмо толико платили? Бројеве ће те добити.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА ОРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.